

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Střední průmyslová škola strojnická Olomouc
tř.17. listopadu 49**

**Výukový materiál zpracovaný v rámci projektu
„Výuka moderně“**

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34.0205

Šablona: III/2 Český jazyk, umění a kultura

Sada: 2

Číslo materiálu v sadě: 14

Název: **Přídavná jména**

Jméno autora: Mgr. Marta Skopalíková

Předmět: Český jazyk, umění a kultura

Jazyk: čeština

Klíčová slova:

přídavná jména

mluvnické kategorie

skloňování přídavných jmen

stupňování přídavných jmen

Cílová skupina: žák 16 – 19 let

Stupeň a typ vzdělání: 2. ročník, střední odborné

Typ interakce: kombinovaná

Druh výukového zdroje: Výklad

Pracovní list

Očekávaný výstup: Žák dokáže systematizovat dosavadní teoretické znalosti problematiky podstatných jmen. V souvislém textu rozpozná podstatná jména, určí jejich druh a dokáže určit mluvnické kategorie. Aplikuje znalosti tvarosloví a správně doplní koncovky podstatných jmen. Dokáže si v odborné jazykovědné příručce ověřit nebo vyhledat správné tvary složitějších jevů. Při řešení tajenky si žák vybaví některé jazykovědné pojmy a naučí se latinský výraz pro přídavná jména.

Metodický list/anotace

Pomocí výkladové části zopakuje vyučující s žáky problematiku slovního druhu přídavná jména, naváže na znalosti učiva ze základní školy. Pracovní list vypracují žáci samostatně, následná kontrola může být společná.

Vytvořeno: 15.01.2013

Výklad

Přídavná jména

1. Definice, mluvnické kategorie a větně členská platnost

Přídavná jména řadíme k základním slovním druhům, přídavná jména jsou **ohebný slovní druh**, který **skloňujeme a stupňujeme**. Označují vlastnosti zvířat, osob a věcí.

Z hlediska **větné stavby** plní zájmena funkci

- **shodného přívlastku** (*oblíbený druh zábavy*)
- **jmenné části přísudku** (*Proč jsi taky nepřišel?*)
- **doplňku** (*Vrátila se nešťastná*)

Určujeme u nich **mluvnické kategorie**:

- **pád**
- **číslo**
- **rod a vzor**

2. Dělení přídavných jmen

Podle rodu rozlišujeme přídavná jména:

- **tvrdá** – vzor mladý, -á, -é
- **měkká** – vzor jarní
- **přívlastňovací** – vzor otcův, matčin

3. Nesklonná přídavná jména

Např. *khaki, lila, blond, prima*

4. Dělení

- **Jmenné tvary (krátké)** – např. *Jsem mlád.* (*archaismy, poetismy*)
- **Dlouhé tvary (složené)** – např. *Jsem mladý.*

5. Stupňování přídavných jmen

- **1. stupeň** – základní vlastnost
- **2. stupeň** – srovnání pomocí spojky než, omezená míra vlastnosti
- **3. stupeň** – vyjadřuje nejvyšší míru vlastnosti, předpona nej-

Např. *mladý - mladší - nejmladší*

- **Nepravidelné stupňování:**

dobrý – lepší – nejlepší

špatný – horší – nejhorší

dlouhý – delší – nejdelší

malý – menší – nejmenší, velký – větší – největší

- **Nelze stupňovat některá přídavná jména:**

železný

strojní

roční

dnešní atd.

6. Rozlišení významu – dvojice přídavných jmen

- přídavná jména odvozená ze sloves příponou **-cí** mají **význam účelový**; vyjadřují vlastnost předmětu; kmen končí na krátkou samohlásku!
- přídavná jména odvozená z přechodníku přítomného mají **dějový význam**

čistící (fáze, nyní probíhající) – **čisticí** (prostředek)

plnicí – **plnicí** (pero)

balící – **balící** (papír)

měřící – **měřící** (přístroj)

hrající (fotbalista, právě hraje) – **hrací** (kostky)

7. Shoda – párové orgány lidského a zvířecího těla

dívka s dlouhýma nohama a hnědýma očima X robot s dlouhými rameny

Pracovní list

Doporučená literatura: Stručná mluvnice česká, Slovník spisovné češtiny

1. U zvýrazněných přídavných jmen určete mluvnické kategorie.

Právě nablízku zástupu, v němž jedva držel se na nohou **nejnešťastnější**, bezděčný účastník této slavnosti, náš ubohý **spoutaný** Brouček, zastavil Žižka na chvíli svého koně a zavolal po svém prostém, **jadrném** způsobu povzneseným, **zvučným** hlasem, z něhož se ozývala síla **ryzího**, hlubokého zápalu a **vroucí**, upřímná zbožnost.¹

(úryvek z díla Sv. Čech: Výlet pana Broučka tentokráte do XV. století)

2. Přídavná jména v závorce dejte do předepsaného stupně.

Zvolená cesta nebyla (krátká 3.). Patřil k (dobrý 3) závodníkům své doby. Jana byla (hezká 2.) než Petra. Vanilková zmrzlina byla (sladký 2) než borůvková. V (těžký 3) chvíli nám pomohl. Zdolali jsme (strmý 3) svah. (Jasný 3) pane králi, (jistý 3) způsob vítězství Vám sdělí rádcové. Vláda nastavila (lidské 2) podmínky. Doplavatel na (mělké 2) dno. Chceš podat (tenký 2) nebo (tlustý 2) svetr? Miloval své (blízký 3).

3. Doplňte správně koncovky přídavných jmen.

Seznámil jsem se s kamarádov_m_ rodiči. Pozvala i bratrov_ přátele. Koruna byla s r_z_ho zlata posázený diamatov_m_ ozdobami. Poslouchali jsme rádi babiččin_ vzpomínky. Prezidentov- odpůrci se hlásili o slovo. Ladov_ obrázky nás zavedly do krajiny dětství. Památník byl obložen žulov_m_ deskami. Životní osudy filmovch herců plní často stránky bulvárů. Více hlasů získali pravicov_ politici. S velkým_, ale nesplnitelným_ plány nemáš u nás šanci.

4. Vyjádřete přivlastňovací vztah.

(legionáři) ulice, (Mánes) nábřeží, (Petr) kamarádi, (prezident) volby, (prezident) slova, (Hrabal) próza, (Pavla) svetr, (slavík) píseň, (Jana) přítel.

¹ PROKOP, Vladimír. *Čítanka k Literatuře 19. a počátku 20. století*. 1. vyd. Sokolov: O. K. - Soft, 2004, s. 39.

Pracovní list - řešení

Doporučená literatura: **Stručná mluvnice česká, Slovník spisovné češtiny**

1. U zvýrazněných přídavných jmen určete mluvnické kategorie.

nejnešťastnější – r.m., p.1., č.j., 3.stupeň, vzor mladý

spoutaný – r.m, p.1., č.j., vzor mladý

jadrném – r.m., p.6., č.j., vzor mladý

zvučným – r.m., p.7., č.j., vzor mladý

ryzího – r.m., p.2.,č.j.,vzor mladý

vroucí – r.ž., p.1., č.j., vzor jarní

2. Přídavná jména v závorce dejte do předeepsaného stupně.

Zvolená cesta nebyla **nejkratší**. Patřil k **nejlepším** závodníkům své doby. Jana byla **hezčí** než Petra. Vanilková zmrzlina byla **sladší** než borůvková. V **nejtěžší** chvíli nám pomohl. Zdolali jsme **nejstrmější** svah. **Nejjasnější** pane králi, **nejjistější** způsob vítězství Vám sdělí rádcové. Vláda nastavila **lidštější** podmínky. Doplavatel na **mělčí** dno. Chceš podat **tenčí** nebo **tlustší** svetr? Miloval své **nejbližší**.

3. Doplňte správně koncovky přídavných jmen.

Seznámil jsem se s kamarádovými rodiči. Pozvala i bratrovy přátele. Koruna byla s ryzího zlata posázený diamantovými ozdobami. Poslouchali jsme rádi babiččiny vzpomínky. Prezidentovi odpůrci se hlásili o slovo. Ladovy obrázky nás zavedly do krajiny dětství. Památník byl obložen žulovými deskami. Životní osudy filmových herců plní často stránky bulvárů. Více hlasů získali pravicoví politici. S velkými, ale nespelnitelnými plány nemáš u nás šanci.

4. Vyjádřete přivlastňovací vztah.

ulice Legionářů, Mánesovo nábřeží, Petrovi kamarádi, prezidentské volby, (prezidentova slova, Hrabalova próza, Pavlin svetr, slavičí píseň, Janin přítel.

5. Vyplňte tajenku, řešením je latinský název pro přídavná jména.

1.	S	L	A	N	G														
2.	P	O	D	M	Ě	T													
3.	Z	Á	J	M	E	N	O												
4.	L	E	X	I	K	O	L	O	G	I	E								
5.	D	I	A	L	E	K	T												
6.	P	Ř	Í	V	L	A	S	T	E	K									
7.	B	O	H	E	M	I	S	T	I	K	A								
8.	I	N	V	E	R	Z	E												
9.	M	E	T	A	F	O	R	A											

1. profesní mluva

2. základní větný člen

3. slovní druh zastupující jména

4. nauka o slovní zásobě

5. nářečí odborně

6. rozvíjející větný člen

7. obor zabývající se českým jazykem

8. figura pojmenovávající obrácený slovosled

9. umělecký prostředek založený na přenesení významu

Řešení: adjektiva

Použité zdroje:

HAVRÁNEK, Bohuslav a Alois JEDLIČKA. *Stručná mluvnice česká*. 16. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1981.

MARTINEC, Ivo, Jana Marie TUŠKOVÁ a Ludmila ZIMOVÁ. *Mluvnice: učebnice pro střední školy*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2009. ISBN 978-80-7238-779-3.

STYBLÍK, Vlastimil. *Cvičení z pravopisu pro větší školáky: pro žáky druhého stupně ZŠ a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií*. 2. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2005, 160 s. ISBN 80-723-5303-9.

HLUCHÝ, Miroslav. *Strojírenská technologie 2 - 1. díl: Polotovary a jejich technologičnost*. 1. vyd. Praha: Scientia, 1999, 316 s. ISBN 80-718-3117-4.